

Bilim ve İktidar Üzerine, 1871

Mikhail Bakunin

17.07.2015

FARZ EDELİM BİLİMİN EN ÜNLÜ TEMSİLCİLERİNDEN oluşan bilgili bir akademi bulunmakta; farz edelim bu akademi toplum için kanun yapmakla ve onun örgütlenmesiyle görevlendirilmiş ve yalnızca hakikat aşkından ilham alarak sadece bilimin son keşifleriyle uyum içinde yasalar düzenlemekte olsun. Güzel, ama ben kendi payıma, bu şekilde kanun yapmanın ve böyle örgütlenmenin bir canavarlık olacağını ve bunun iki nedeni olduğunu iddia ediyorum: İlk olarak insan biliminin her zaman ve zorunlu olarak eksik oluşu ve keşfedilenleri keşfedilmeyi bekleyenlerle kıyaslayarak insan biliminin halen beşikte olduğunu söyleyebiliriz. İnsanın kolektif ve bireysel pratik yaşamını bilimin son verileriyle katı ve dışlayıcı bir uygunluk için tepistirmeyi denemek için toplumu ve bireyleri Procrustes*'un yatağında şehit olmaya mahkum etmeliyiz, ki bu da çok geçmeden onları alt üst ederek boğmakla sonlanacaktır, hayat bilimden sonsuz büyük bir şey olarak kalmaya hep devam edecektir.

İkinci neden ise, bilimsel bir akademiden çıkan kanunlara, bu kanunların rasyonel karakterini anladığı için değil(bu durumda akademinin varlığı yararsız olacaktı), akademiden çıkan bu kararlar anlaşılardan yüceltilen bir bilim adına dayatıldığı için itaat etmesi gereken bir toplumun, böyle bir toplumun insanlardan değil hayvanlardan oluşacak olması...

Ama böyle bir yönetimi olanaksız kılan üçüncü bir neden daha var; yani bir egemenlik, sözün gelişi, mutlak yetki verilmiş olan bir bilimsel akademi en saygın kişilerden oluşmuş olsaydı bile çok geçmeden şaşmaz bir şekilde ahlaki ve entelektüel bozulmayla sona ererdi.

Bu ayrıcalığın ve ayrıcalıklı her pozisyonun insanların aklını ve kalbini öldürme özelliğidir. Ayrıcalıklı insan ister politik ister ekonomik olarak olsun, aklın ve kalben bozulmuş bir insandır...

Toplumun yönetimi kendisine teslim edilen bilimsel bir yapı çok geçmeden kendini bilime değil, oldukça başka bir işe adayacaktır ve bu iş, kurulu tüm iktidarlarda olduğu gibi, onun ilgisine teslim edilmiş olan toplumu çok daha ahlak ve bunun sonucunda onun yönetimine ve yönlendirmesine çok daha muhtaç kılarak kendisini sonsuza kadar idame ettirmek olacaktır.

Ama bilimsel akademiler için geçerli olan bu durum bütün kurucu ve yasamacı meclisler için de geçerlidir, bunlar evrensel oy hakkıyla seçilmiş olsalar bile. Son durumda niteliklerini yenileyebilirler, bu doğru olmakla birlikte birkaç yıl içinde, kanunen olmasa bile ayrıcalıklı olan, kendilerini sadece bir ülkenin kamu meselelerine hizmet etmeye adanmış, sonunda bir tür politikacılar grubunun oluşumunu engellemez. Amerika Birleşik Devletleri'ni ve İsviçre'yi müşahade edin.

Sonuç olarak, ne harici yasama ne de otorite -hoş, biri diğerinden ayrılamaz ve her ikisi de toplumun köleliğine ve yasa koyucuların kendilerinin bozulmasına vesile olur.

Bundan her otoriteyi reddettiğim mi çıkıyor? Böyle bir düşünce benden uzak. Çizmeler konusunda, çizme yapan kişinin otoritesine başvururum; evler kanallar ya da demir yollarıyla ilgili olarak mimar ya da mühendise danışırım. O ya da bu özel bilgi için o ya da bu alime başvururum. Ama ne çizme yapan kişinin, ne mimarın ne de alimin bana otoritesini dayatmasına izin veririm. Onları özgürce, zekalarının, karakterlerinin, bilgilerinin hak ettiği saygıyı göstererek dinlerim, itiraz kabul etmez eleştiri ve sansür hakkımı daima yedekte saklı tutarım. özel bir daldaki otoriteye başvurmakla yetinmem; çeşitli otoritelere danışırım, bunların görüşlerini mukayese ederim ve bana en makul gelen neyse onu seçerim. Ama hiçbir şaşmaz otoriteyi tanımam, özel sorularda bile; sonuç olarak o ya da bu bireyin dürüstlüğüne ve içtenliğine ne kadar saygı duyarsam duyayım, hiç kimseye mutlak güven beslemem. Böyle bir güven benim aklım, özgürlüğüm ve hatta girişimlerimin başarısı için öldürücü olurdu; beni hemen aptal bir köleye, diğerlerinin arzu ve çıkarlarının bir aracına dönüştürürdü...

Bilimin misyonu, güncel ve gerçek olguların genel ilişkisini gözlemleyerek fiziksel ve toplumsal dünyanın fenomenlerinin gelişiminde var olan genel yasaları saptamaktır; bilim, söz gelimi, çok dikkatli bir şekilde gözlemlenmesi gereken, görmezden gelinmesi ya da atlanması her zaman için ölümcül olan genel koşullara işaret ederek insanlığının genişleyen sınırlarının değişmez sınır taşlarını tespit eder. Bilim tek kelimeyle hayatın pusulasıdır, ama hayatın kendisi değildir. Bilim değişmezdir, gayri şahsidir, genel, soyut, duygusuzdur, tam da ideal üremenin yadaları gibi... Hayat tamamıyla gelip geçicidir ama kalbi gerçeklikte ve bireylikte duyarlılıkta acılarda hazlarda özlemlerde ihtiyaçlarda ve tutkulara atar. Tek başına spontane bir şekilde gerçek şeyleri ve varlıkları yaratır. Bilim ise hiçbir şey yaratmaz: Hayatın yarattıklarını saptar ve teşhis eder sadece...

Bilim soyutlamalar dünyasının dışına çıkamaz. Bu açıdan sanattan çok çok aşağıdadır, ki sanat da genel türlerle ve genel durumlarla kendine özgü bir biçimde ilgilenir, ancak kendine has bir beceriyle onlara, gerçek hayat anlamında yaşamasalar bile bizim hayal gücümüzde hayatın anısını ve hissini uyandıran şekiller içinde vücut verir; sanat, bir anlamda, hayal ettiği türlere ve durumlara kişilik kazandırır; yaratmaya muktedir olduğu, etten kemikten olmayan ve bunun sonucunda kalıcı ve ölümsüz kişilikler vasıtasıyla gözlerimizin önünde beliren ve yok olan yaşayan, gerçek bireyleri zihnimize geri çağırır. Öyleyse sanat soyutlamamın hayata nüksetmesi gibidir; bilim ise aksine, ahkonulamaz, geçici ama gerçek olan hayatın sürekli olarak sonsuz soyutlamaların sunağında kurban edilmesidir.

Bilim bir insanın olduğu kadar bir tavşanın kişiliğini de kavramakta yetersizdir, her ikisine de eşit biçimde kayıtsızdır. Bunun nedeni bireylik ilkesinden bihaber olması değildir: Onu bir ilke olarak mükemmel bir biçimde kavrar, ama bir gerçek olarak değil. İnsan türleri dahil bütün hayvan türlerinin eşit şekilde firari yeni bireylere yer açmak için doğup ölen belirsiz sayıda bireyler dışında gerçek bir varlığa sahip olmadığını gayet iyi bilir. Hayvan türlerinden daha üst türlere yükselirken bireylik ilkesinin daha belirgin bir hal aldığını, bireylerin daha özgür ve daha eksiksiz ortaya çıktığını bilir. Yeryüzünün en son ve en mükemmel hayvanı olan insanın, toplumsal ve kişisel varlığının evrensel yasası gibi olan algılama, somutlaştırma, kişilik verme gücü nedeniyle en eksiksiz ve en göze çarpan bireyselliği arz ettiğini bilir. Son olarak teoloji ve metafizik, politik ya da adli kuramcılık veya dar bir bilimsel gurur tarafından lekelenmediğinde, yaşamın içgüdülerine ve spontane özlemlerine sağır olmadığına insanlığın en yüksek yasasının insana saygı olduğunu ve tarihin gerçek büyük amacının tek meşru amacının toplumda yaşayan her bireyin insanlaşması, serbest kalması, gerçek özgürlüğü, zenginlik ve mutluluğu olduğunu bilir (ve bu onun son sözüdür)...

Bilim tüm bunları bilir ama bunların ötesine ne gider ne de gidebilir. Doğası bizzat soyutlama olduğundan, gerçek ve yaşayan bireylik ilkesini yeterince iyi bir şekilde kavramakla birlikte gerçek ve yaşayan bireylerle hiç temas kuramaz; bireylerle genel olarak alakadar olur ama Peter ya da James'le değil bilim söz konusu olduğunda bir varlığa sahip olmayan, olamayan o ya da bu kişiyle değil... Kendi doğası onun Peter ve James'in varlığını görmezden gelmeye zorladığından ne ona ne de onun adına bir başkasına Peter ve James'i yönetme izni verilemez. Çünkü onlara neredeyse tavşanlara davrandığı gibi davranma kabiliyetinde olacaktır. Ya da daha doğrusu onları görmezden gelmeye devam edecektir; ama onun ruhsatlı temsilcileri, hiç de soyut olmayan aksine gayet aktif bir hayat süren ve çok değerli ilgilere sahip olan insanlar, ayrıcalığın insanlar üzerinde kaçınılmaz bir biçimde tatbik ettiği öldürücü etkiye teslim olarak, sonunda bilim adına diğer insanları soyacaktır, tıpkı bu insanların şimdiye kadar papazlar, her türden politikacılar ve avukatlar tarafından Tanrı, Devlet, hukuki Adalet adına soyuldukları gibi.

Benim bu durumda telkin ettiğim şey, belli bir dereceye kadar yaşamın bilime, daha doğrusu bilimin yönetimine başkaldırmasıdır, bilimi yıkmak değil -bu insanlığa büyük bir ihanet olurdu- bir daha asla yerini terk etmemesi için ona yerini hatırlatmak...

Bilim bir yandan toplumun rasyonel örgütlenmesi için zorunludur, diğer yandansa gerçek ve canlı olanla ilgilenme yeteneğine sahip olmadığından, toplumun gerçek ya da pratik örgütlenmesine müdahale etmemelidir.

Bu çelişki sadece bir yolla çözülebilir; bilim herkesin yaşamının dışında var olan ve bir grup kıdemli alim tarafından temsil edilen ahlaki bir varlık olarak tasfiye edilerek kitlelerin arasında yayılması gerekir. Toplumun kolektif bilincini temsil etmesi istenen bilim bundan böyle gerçekten herkesin mülkiyeti haline gelmelidir. Bu suretle, evrensel karakterinden hiçbir şey kaybetmeden – ki bilim olmaktan çıkmadığı sürece kendini bu karakterden mahrum bırakamaz- ve kendisini sadece genel nedenlerle, bireylerin ve şeylerin koşulları ve sabit ilişkileriyle meşgul ederek, tüm bireylerin mevcut ve gerçek yaşamıyla bilfiil meşgul hale gelecektir... Bilimsel soyutlamalar dünyası tecelli etmez; bu dünya yalnızca genel ya da soyut ifadesi ve temsili olduğu gerçek dünyanın tabiatında mevcuttur. Ayrı bir alan oluşturduğu sürece özellikle de bir camia olarak alimler tarafından temsil edildiğinde bu ideal dünya iyi bir Tanrı'nın gerçek dünyanın yerine geçmesiyle tehdit edecek ruhbanlık makamını da lisanslı temsilcilerine ayıracaktır. İşte bu nedenledir ki kitlelerin ayrıcalıklı papazlarca güdümlü kırılan hayvan sürüleri olmaya son verip

kaderlerinin yönünü kendi ellerine alabilmelerini sağlayacak, mevcut her şey için eşit bir genel öğrenim yoluyla alimlerin özel toplumsal örgütlenmesini tasfiye etmek gerekmektedir.

Anarşist Kütüphane

Mikhail Bakunin
Bilim ve İktidar Üzerine, 1871
17.07.2015

Tanrı ve Devlet

Aşağıdaki bölümler Bakunin'in en çok basılan ve çevrilen yazılarından birinden God and the State (Tanrı ve Devlet) adlı denemesinden alınmıştır. Bu metin 1871'de yazılmış, Bakunin'in ölümünün ardından yoldaşları Carlo Cafiero ve Élisée Reclus tarafından 1882'de yayımlanmıştır. Aşağıdaki çeviri Emma Goldman'ın Mother Earth basımevi tarafından yayımlanan 1916 tarihli İngilizce baskıdan alınmıştır.

tr.anarchistlibraries.net